

'Groei mag geen doel op zich zijn'

MICHIEL COUZY

Het Parool, 16 juni 2018

De Britse econoom Kate Raworth reist over de wereld om haar Donuteconomie te verkondigen, waarin groei niet meer centraal staat. Komende week is ze in Amsterdam.

Donuteconomie: Een alternatief economisch model

Maandag landt Kate Raworth (48) in Nederland om in drie dagen tijd tien keer een groot publiek toe te spreken, onder meer in De Balie en bij de opening van het festival We Make The City in Amsterdam Theater. Vervolgens reist ze naar Zwitserland, Londen en na de zomerstop staan Japan en België op het programma.

De Britse Raworth is de nieuwste econoom die volle zalen trekt met een boodschap die indruist tegen het neoliberalisme en ongebreidelde economische groei. Hiermee staat ze in de traditie van andere economische publiekstrekkers als Naomi Klein, Noreena Hertz, Yanis Varoufakis en Thomas Piketty. "Kennelijk heb ik het juiste boek op het juiste moment geschreven," zegt Raworth via Skype.

21ste eeus kompas

Dat boek, uitgekomen in 2017, groeide in korte tijd uit tot een wereldwijde bestseller. Raworth, verbonden aan het Environmental Change Institute van de University of Oxford, voelde met haar alternatieve blik op de economie haarfijn de tijdgeest aan, waarbij de toekomst van de planeet veelal hoger op de prioriteitenlijst staat dan economische groei.

"Ik heb het boek geschreven dat ik zelf wilde lezen tijdens mijn studie," aldus Raworth.

Zelf zette ze na vier jaar een punt achter haar studie economie aan de University of Oxford, omdat ze vond dat aan de echt belangrijke zaken geen aandacht werd besteed, zoals milieuvervuiling en armoede.

Ze werkte drie jaar met micro-ondernemers in Zanzibar, ging aan de slag bij de Verenigde Naties en onderzocht voor hulporganisatie Oxfam de gevolgen van klimaatverandering voor de mensenrechten. Toen ze een tweeling kreeg, nam ze een jaar ouderschapsverlof om daarna terug te keren naar de economische wetenschap, met als doel die op de kop te zetten.

Want de economische theorieën die studenten onder ogen krijgen, stammen volgens haar uit de jaren vijftig en zijn gebaseerd op ideeën uit 1850. Economische groei is hierbij de heilige graal.

"Al decennia maken economen ons wijs dat we vooruitgang kunnen meten aan de hand van economische groei."

Geen woord over duurzaamheid, klimaatverandering of armoede.

In haar boek Donuteconomie presenteert ze een alternatief model, met, in haar eigen woorden, een '21ste eeuwse kompas'. Niet langer staat economische groei centraal, maar het streven naar een systeem dat rekening houdt met onze planeet en oog heeft voor minimale levensbehoeftes van de mens.

Deeleconomie

Om een economisch model te laten beklijven, is een aantrekkelijk plaatje nodig, weet Raworth. Daarom kwam ze met de donut. De eetbare ring van de donut staat voor de 'veilige en rechtvaardige ruimte' waarnaar de mensheid moet streven. Deze ruimte wordt aan de ene kant, de kleinste, binnenste ring, begrensd door de menselijke behoeften: werk, inkomen, gelijkheid, voedsel en water.

De buitengrens bestaat uit gevaren voor de planeet: klimaatverandering, vervuiling, verzuring van de oceanen.

Het idee: de economie moet als doel hebben dat we in de eetbare, rechtvaardige ring van de donut terechtkomen, zonder menselijke tekorten of een aantasting van de aarde.

Lange tijd heeft het liberale deel van de economische wetenschap vastgehouden aan het idee dat groei en de vrije markt vanzelf zouden leiden tot oplossingen voor de klimaatproblemen. Achterhaald, vindt Raworth. "De focus op groei en vrije markt heeft juist gezorgd voor armoede en aantasting van de aarde."

Het antwoord ligt wat haar betreft in de circulaire economie, waarbij spullen na hun levenseinde worden gebruikt als grondstof voor nieuwe spullen. Denk aan de versleten spijkerbroek die een nieuw leven krijgt. En dat allemaal in gemeenschappen die spullen delen in plaats van bezitten, denk aan deelauto's en -fietsen. Dan hoeven we niet meer te produceren-om-te-produceren en te groeien.

Daarnaast is herverdeling van rijkdom nodig, bijvoorbeeld door extra belastingen voor miljonairs en vervuilende bedrijven.

Haar theorie is nogal macro en gericht op de planeet, maar ook toepasbaar op de stad, het onderwerp dat centraal staat tijdens het festival dat ze woensdag opent.

Ook steden staan onder druk, bijvoorbeeld door massatoerisme, waardoor aan de ene kant vervuiling dreigt en aan de andere kant maatschappelijke problemen opdoemen, zoals prijsstijgingen, woningnood en minder sociale cohesie.

Toeristen

In dit debat staan economische voordelen tegenover de maatschappelijke gevolgen van het toerisme. Raworth volgt het debat in Amsterdam, Venetië, Barcelona, Berlijn en al die andere populaire steden met interesse. "Jarenlang hebben Europeanen de rest van de wereld bezocht en nu komt de rest van de wereld naar Europa," zegt ze. "In dit debat staan de toeristenindustrie en bewoners tegenover elkaar. Het maakt duidelijk dat groei op zich niet langer onomstreden is."

Steden zijn in de ogen van Raworth voorloper in de transformatie naar nieuwe economische modellen. "In steden gonst het altijd." Ze wijst op het gebruik van zonnepanelen, maatregelen tegen vieze auto's, aardgasvrije woningen, maar ook de deeleconomie die zich vooral in steden snel ontwikkelt. Kijk naar initiatieven als Swapfiets, de butlerservice in appartementencomplexen, het woningdelen, de maaltijdboxen, allemaal diensten die in Amsterdam voet aan de grond krijgen.

"Er gebeurt al erg veel," zegt Raworth. Stedelingen zijn over het algemeen wat progressiever, waardoor de grond hier vruchtbaar is voor veranderingen. "Vanuit de nationale overheden komt het niet. We hebben sterke leiders nodig in de steden om de boel op gang te brengen."

Raworth spreekt dinsdag in De Balie, aanvang 20.00 uur. Een dag later opent ze in Theater Amsterdam het vijfdaagse stadsfestival We Make The City, een initiatief van onder meer de gemeente, Pakhuis de Zwijger en Waag Society.

Honderden sprekers uit binnen- en buitenland zullen zich in deze vijf dagen buigen over de vraag: hoe maken we steden beter? Naast de nodige conferenties zijn er ook exposities, open huizen, rondleidingen en modeshows in alle delen van de stad.

'De focus op groei en vrije markt heeft gezorgd voor armoede en aantasting van de aarde'